UNELE CONSIDERAŢII PRIVIND ALEGERILE PARLAMENTARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Cristina POPOVICI, Liuba ŞOVA

Alegerile constituie un obişnuit instrument juridic graţie căruia poporul îşi exercită suveranitatea [3, p.5]. Având în vedere că Constituţia Republicii Moldova [1] stabileşte dispoziţiile generale în baza cărora se alege Parlamentul, cum ar fi: votul universal, egal, direct, secret şi liber exprimat, iar Codul electoral [2] reglementează procesul electural, ne-am propus să reflectăm asupra regulilor electorale privitoare la alegerile parlamentare, care sunt cel mai mult discutate în societatea noastră.

Una din regulile electorale, pe care dorim să o menţionăm, se referă la censul de vârstă, stabilit atît pentru dreptul de a alege, cît şi pentru dreptul de a fi ales.

Censul de vârstă, fiind o condiţie esenţială a exercitării dreptului de vot, exprimă maturitatea judecăţii unei persoane. În majoritatea statelor, această vârstă este de 18 ani, fiind considerată vârsta la care tânărul posedă maturitatea politică necesară executării dreptului de vot. Optsprezece ani este vârsta la care persoanei i se atribuie capacitatea electorală, un aspect al capacităţii de drept constituţional.

Actualmente, în RM, dreptul de a alege îl au cetăţenii care au împlinit, inclusiv în ziua alegerilor, vârsta de 18 ani, cu excepţia celor privaţi de acest drept în modul stabilit de lege [2, art.11]. Însă au existat propuneri de a micşora vârsta care dă dreptul la vot de la 18 la 16 ani, similar ca în unele state(landuri) din Germania. Noi nu împărtăşim aceste propuneri, pe motiv că, din lipsa experienţelor proprii, nu toţi adolescenţii de 16 ani pot lua decizii independente. Pentru a fi ales deputat în Parlament, Codul Electoral fixează vârsta de 18 ani [2, art.75].

În scopul asigurării reprezentării adecvate şi responsabile a alegătorilor, considerăm necesar majorarea vârstei minime pentru beneficierea de dreptul de a fi ales în Parlament până la vârsta de 25 de ani. Propunerea referitoare la censul vârstei de 25 ani faţă de cel de 18 ani, necesar exercitării dreptului de vot, se explică prin importanţa autorităţilor publice elective, prin responsabilitatea ce le revine celor desemnaţi, prin maturitatea şi experienţa candidaţilor, prin ideea unei reprezentări responsabile şi eficiente care ar presupune un grad sporit de maturitate politică şi civică, o onorabilitate mai strictă.

Nu negăm faptul că pot fi tineri cu capacităţi extraordinare, care la vârsta de 18 ani să fie capabili de a lua decizii, pentru/şi în interesele majorităţii, dar totodată considerăm că, la această vârstă, de regulă, tinerii sunt încadraţi în procesul de studii. Or, votul deputatului prezintă intima lui convingere. Iar ca părerea deputatului să fie independentă şi argumentată trebuie să se bazeze pe cunoştinţe, experienţă – pe care tânărul abia este în proces de acumulare. De ex. în SUA: în Senat, cetăţenii pot accede numai după vârsta de 30 de ani, iar în Camera Reprezentanţilor după – 25 de ani.

Altă dimensiune pe care vrem să o menționăm se referă la gradul de reprezentare a femeilor în organul suprem reprezentativ. Şi anume, în scopul asigurării respectării principiului fundamental al reprezentării poporului, în sensul asigurării egalității gender, considerăm oportun fixarea pentru femei a unui număr concret de mandate parlamentare.

Se vorbeste mult, în ultima vreme, despre necesitatea lansării unei inițiative de înlocuire a actualului mod de scrutin din Moldova cu scrutinul mixt, prin îmbinarea celui majoritar uninominal cu cel proporțional.

Având în vedere că candidații independenți n-au trecut pragul electoral niciodată, putem afirma că actualul mod de scrutin din Republica Moldova este de tip proporțional, pe bază de liste. Acest mod de scrutin, având avantajul că asigură reprezentarea în parlament a principalelor curente de opinii politice (cu conditia să treacă pragul electoral) şi dezavantajul că poporul trebuie să voteze liste şi nu persoane, liste care uneori propun persoane care nu sunt cunoscute şi nu au locuit niciodată în localitatea alegătorului, care urmează să fie reprezentat în parlament.

Împărtăşim părerea că toate modalitățile de scrutin au avantaje şi dezavantaje [4, p.220], fără a le detalia.

În scopul asigurării respectării principiului fundamental al reprezentării poporului, considerăm necesar trecerea la sistemul electoral mixt, prin combinarea alegerilor parlamentare pe listă de partid cu cele în circumscripții uninominale; Or, noi pledăm pentru îmbinarea a două moduri de scrutin: 50% din mandate prin scrutin de listă, şi 50% din mandate să fie desemnate prin scrutin uninominal, la fel cum este în Republica Federală Germania, fie 75% la 25% cum este în Italia.

Considerăm că pentru Republica Moldova azi, cel mai bun mod de scrutin, este cel mixt, însă nu pentru că am subestimat rolul partidelor politice în societate. Şi, în continuare, afirmăm că anume partidele politice sunt echipe organizate, cu experiență ce pot defini în programul său – programul de dezvoltare al societății pe termen lung. Însă această afirmație este doar pentru partidele politice aşa numite istorice, care s-au afirmat în timp, care sunt capabile să preia şi să exercite eficient puterea în stat de sine stătător. Mai mult, scrutinul uninominal va asigura şi o legătură mai strânsă între alegător şi deputat, or, astăzi această legătură este necesară pentru ambele părți.

În scrutinul proporțional, candidații se sprijină în campania electorală pe programul partidului pe care îl reprezintă, program care este, de cele mai multe ori, plin de generalități şi care nu ia în calcul interesele cetățenilor dintr-o anumită regiune a țării.

În cazul adoptării sistemului majoritar uninominal, candidații ar trebui să se bazeze în campania electorală pe un program propriu, alcătuit în jurul unor angajamente precise, conceput tocmai pentru a veni în întâmpinarea intereselor cetățenilor din circumscripția electorală în care au loc alegerile. Mai mult, în cazul votării în Parlament a unor legi care vor influența decisiv

condițiile de viață ale locuitorilor unei circumscripții electorale, ar trebui ca parlamentarul ales în acea circumscripție să se consulte mai întâi cu alegătorii săi, şi nu să voteze conform indicațiilor venite de la conducerea partidului din care face parte.

Pe lângă discuții, avem deja şi experiență în sistemul electoral mixt, ce-i drept, introdus legal [5] doar pentru câteva zile. Şi anume, la 19 aprilie 2013, Parlamentul a legiferat trecerea la sistemul electoral mixt, stabilind alegerea Parlamentului prin votarea pe circumscripții uninominale (sistemul majoritar) şi națională (sistemul proporțional). Ca mai apoi, la 3 mai 2013 [6] să revină la reglementările anterioare, de până la intrarea în vigoare a Legii nr.94 din 19 aprilie 2013.

La 14 mai 2013, Mihai Godea, deputat în Parlament, a adresat Curții Constituționale sesizarea privind controlul constituționalității legii nr.108 din 3 mai 2013, motivând, printre altele, că abrogarea, doar după câteva zile, a unui act legislativ, care a introdus un sistem electoral discutat larg o perioadă îndelungată de timp, a încălcat grav principiul securității raporturilor juridice şi stabilitatea normelor legale într-un stat de drept şi democratic, precum şi faptul că s-au operat şi modificări în legislația electorală, care nu erau prevăzute anterior, cum ar fi: majorarea pragului electoral în alegerile parlamentare; introducerea restricțiilor de vot pentru studenți; interzicerea prelungirii timpului de vot.

Curtea a respins sesizarea, statuând în jurisprudența sa [7] că anime Parlamentul, ca organ suprem reprezentativ, fiind unica autoritate legislativă în stat, are abilitatea de a decide asupra pragului electoral, modalității de atribuire a mandatului de deputat, cotelor de participare a cetățenilor la orice tip de scrutin, condițiilor de valabilitate a rezultatelor acestuia.

Referințe:

1. *Constituția Republicii Moldova* din 29 iulie 1994, în vigoare de la 27 august 1994, cu modificările şi completările ulterioare.
2. Codul electoral al Republicii Moldova din 21 noiembrie 1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr.81/667 din 08.12.97, cu modificările şi completările ulterioare.
3. GUCEAC, Ion. *Drept electoral.* Chişinău: Tipografia Centrală, 2005. ISBN 9975-78-363-5.
4. GUCEAC, Ion. *Curs elementar de drept constituțional.* Chişinău: S.n., 2004.(Tipografia Centrală), vol.2. ISBN 9975-70-399-2.
5. Legea nr.94 din 19 aprilie 2013. Publicată: 20.04.2013 în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr. 91.
6. Legea nr.108 din 3 mai 2013. Publicată: 10.05.2013 în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr. 109.
7. Decizia de respingere a sesizării nr.18a/2013, privind controlul constituționalității Legii nr.108 din 3 mai 2013 pentru modificarea şi completarea unor acte legislative (Codul electoral şi Legea despre statutul deputaților în Parlament). www.constcourt.md.